

Sygn. akt II CK 221/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 10 listopada 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Tadeusz Żyznowski (sprawozdawca)

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa „L.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością - następcy prawnego E.P. i L.P. właścicieli Przedsiębiorstwa Handlowo - Usługowego „L.” przeciwko S.H.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 10 listopada 2004 r.,

kasacji pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 11 grudnia 2003 r., sygn. akt [...],

oddala kasację i nie obciąża pozwanego S.H. kosztami postępowania za instancję kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny oddalił – zaskarżonym wyrokiem – apelację pozwanego S.H. i orzekł o kosztach procesu w oparciu o dokonane ustalenia faktyczne, z których wynika, że dnia 16 maja 2000 r. strona powodowa sprzedała pozwanemu środek do produkcji rolnej o nazwie Hydro NFK 16-16-16/B o wartości 47.726 zł. Nabywca S.H. podpisał dokumenty magazynowe „Wz” własnym imieniem i nazwiskiem. Poza tymi danymi odbiorcę towaru określono przez wskazanie jego miejsca zamieszkania. Nawóz został dostarczony do magazynów firmy „M.”, której członkiem zarządu był pozwany. Wystawione i wysłane dwie faktury VAT nr [...], na kwotę 23.376 z. i nr [...], na kwotę 24.350 zł nie zostały przez pozwanego podpisane. Dnia 5 sierpnia 2000 r. Spółka „M.” zapłaciła powodowi kwotę 23.376 zł z adnotacją na poleceniu przelewu, iż płaci tytułem „Hydro NPK Wz Nr 2088”, kolejna zapłata przez wymienioną Spółkę na rzecz strony powodowej wynosiła kwotę 24.350 zł z adnotacją tytułem „Hydro NPK 16-16-16B/B 25 ton z dn. 17.05.2000 r.” Spółka „M.”, była zadłużona – z tytułu innych, wcześniejszych dostaw, na kwotę 505.459,75 zł, strona powodowa – wobec braku oświadczenia, że płaci za dług S.H. – zaliczyła dokonane wpłaty na najdalej wymagalny dług. Sądy obu instancji wyraziły zapatrywanie, że kontrahentem i dłużnikiem zbywcy w odniesieniu do zawartej dnia 16 maja 2000 r. umowy był pozwany S.H., a nie Spółka „M.”, i dlatego nie przysługiwały jej uprawnienia z art. 451 § 1 k.c., do wskazania własnego długu, który chce zaspokoić spełniając dane świadczenie. Nie istnieją też podstawy do przyjęcia wygaśnięcia wierzytelności na skutek spełnienia świadczenia pieniężnego przez osobę trzecią (art. 356 k.c.).

Kasację złożył pozwany S.H.

Skarżący – bez wyodrębnienia podstaw kasacji – zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- 1) naruszenie prawa materialnego art. 451 § 1 k.c. w związku z art. 356 § 2 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że w wyniku zapłaty za towar w postaci nawozu Hydro NPK,

dokonanej przez spółkę „M.” sp. z o.o., nie zostały wykonane zobowiązanie wobec powoda,

- 2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy:
- a) art. 386 § 2 k.p.c. poprzez nie uwzględnienie nieważności postępowania przed sądem I instancji, polegającej na pozbawieniu strony pozwanej możliwości dopozwania spółki „M.” wskutek naruszenia przepisów art. 485 k.p.c. w związku z art. 486 § 1 k.p.c. i art. 495 § 4 k.p.c. i zaniechanie skierowania sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym,
 - b) art. 381 k.p.c. poprzez przyjęcie, że pozwany powołuje nowy fakt polegający na nieotrzymaniu faktur VAT, w sytuacji, gdy materiał sprawy wykazuje, że powód nigdy nie przedstawił dowodu na okoliczność, że faktury te doręczył, a pozwany od początku podnosił zarzut braku biernej legitymacji,
 - c) art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c. poprzez niewłaściwą ocenę dowodów zebranych w postępowaniu w I instancji polegającą na przyjęciu, że:
 - to na pozwanym spoczywał obowiązek wykazania, że faktury VAT nr [...] i [...] nie zostały mu doręczone,
 - o tym, kto był stroną umowy kupna nawozu sztucznego, może decydować treść dokumentu wewnętrznego WZ, wytworzonego przez powoda, oraz wystawiony na jego podstawie dokument rozliczeniowy w postaci faktury VAT.

Wskazując na powyższe skarżący wnosił o:

uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku sądu I instancji i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego jako części kosztów procesu.

Powodowe „L.” Spółka z o.o. w złożonej odpowiedzi na kasacji wносиło o jej oddalenie z zasądzeniem kosztów procesu za instancję kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Najdalej idącym jest zarzut nieważności postępowania dotyczący postępowania przed sądem pierwszej instancji, którego sformułowanie – jak wyjaśnił autor kasacji – wskazujące na obrazę przez sąd odwoławczy art. 386 § 2 k.p.c. – zmierza do uwzględnienia stanowiska Sądu Najwyższego (powołanego w kasacji) stwierdzającego, że instancja kasacyjna nie jest uprawniona do badania, czy postępowanie przed sądem pierwszej instancji było dotknięte nieważnością, której skarżący nie zarzucał w toku postępowania apelacyjnego. Jako przyczynę nieważności postępowania wskazał skarżący, także w uzasadnieniu kasacji art. 379 pkt 5 k.p.c., który dotyczy szczególnie poważnych i rażących uchybień oraz wadliwości postępowania ze strony sądu lub działań strony przeciwnej, w następstwie których skarżąca strona pozbawiona została możliwości obrony swych praw. Współzależność tego zarzutu od charakteru postępowania apelacyjnego jest oczywista. Oczywistym jest zawarty w art. 378 § 1 zd. pierwsze k.p.c. nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2003 r., III CKN 392/01 – OSNC 2004, nr 10, poz. 161 i powołane tamże dalsze orzecznictwo). Przyjęcie w polskim procesie cywilnym modelu apelacji tzw. pełnej sprawia, że postępowanie apelacyjne – chociaż jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, mającej moc zasady prawnej, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że kontrahentem transakcji dokonanej dnia 16 maja 2000 r., przedmiotem której był określony w pozwie środek do produkcji rolnej, był pozwany S.H. i on jest wyłącznie biernie legitymowany w przedmiotowej sprawie. Sąd Apelacyjny aprobował te ustalenia, co przesądzało o nie istnieniu podstaw do zastosowania przepisów umożliwiających naprawienie błędów niewłaściwego, podmiotowego określenia granic postępowania, bądź braku legitymacji procesowej występującej po stronie pozwanej. Obszerne wywody kasacji mające dowodzić, że następstwem uchybień w postępowaniu pierwszoinstancyjnym było pozostawienie pozwanego nadal w tym procesie jako biernie legitymowanego nie przystają do niepodważonych ustaleń faktycznych

i okoliczności sprawy obejmujących także funkcję sprawowaną przez pozw. S.H. we wskazywanej przez niego jako biernie legitymowanej Spółce „M.”.

W odniesieniu do zarzutów i przepisów mających wypełniać podstawę z art. 393¹ pkt 2 k.p.c. należy wskazać, że podstawę ustaleń faktycznych, w Sądzie drugiej instancji stanowi:

- materiał zebrany w toku postępowania w pierwszej instancji,
- materiał zebrany przez Sąd drugiej instancji oczywiście z zachowaniem reguł przewidzianych w powołanym w kasacji art. 381 k.p.c. i 368 § 1 pkt 4 k.p.c. ograniczających dopuszczalność powołania nowych faktów i dowodów, mających uzupełnić materiał zgromadzony w instancji niższej,
- fakty powszechnie znane (art. 213 § 1, 228 § 2 k.p.c.), fakty znane sądowi z urzędu (art. 228 § 1 k.p.c.), fakty przyznane (art. 229 k.p.c.), fakty nie zaprzeczone (art. 230 k.p.c.), domniemania prawne (art. 234 k.p.c.).

Strona powodowa w treści pozwu wskazała (k. 1) „...Faktury pozwanemu wysłano pocztą i dlatego nie ma na nich podpisu pozwanego”.

Pozwany S.H. nie zaprzeczył w toku postępowania tego faktu, a dopiero w apelacji (k. 83) zarzucił, że strona powodowa nie przedstawiła dowodu na tę okoliczność.

Podzielić należy w całości odmowę prowadzenia w instancji odwoławczej postępowania dowodowego co do zasadności tego twierdzenia celem włączenia go do podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku.

Chybiona jest powzięta w kasacji próba wykazania, że strona pozwana zachowała uprawnienie z art. 381 k.p.c. przez sam fakt zgłaszania zarzutu braku biernej legitymacji procesowej. Oczywistym jest, że zarówno zgłaszany i argumentowany innymi danymi i przesłankami wnioski o oddalenie powództwa, jak też wymieniony zarzut braku legitymacji, nie może być taktowany, jako materiał dostarczony Sądowi drugiej instancji i pozwalający bez naruszenia treści art. 381 k.p.c. pominąć ograniczenia tam zawarte, które mają zapobiegać przesuwaniu punktu ciężkości rozpoznania sprawy z sądu pierwszoinstancyjnego do sądu drugiej instancji oraz

przeciwdziałaniu przewlekłości postępowania. Sąd Apelacyjny nie przekroczył swoich uprawnień. Zwalczający to stanowisko pomija nakaz konstytucyjny rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i jednoznaczne postanowienia zawarte w ustawie z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843). Stwarza to także dla współuczestników postępowania sądowego (stron, uczestników postępowania, pełnomocników i biegłych) nowe wymagania co do potrzeby koncentrowania materiału procesowego. Istnienie tej świadomości wyklucza posługiwanie się – w omawianym zakresie – argumentacją przytoczoną w kasacji. Realizacja ostatnio powołanej ustawy wywołuje skutki nie tylko finansowe, lecz przede wszystkim prestiżowe dla każdego sędziego sądu i wymiaru sprawiedliwości.

Nie zasługują na uwzględnienie także dalsze zarzuty pozwanego, zmierzające do podważenia ustaleń faktycznych, a dotyczące naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę dowodów zebranych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Jeżeli w kasacji zgłoszony został zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., to Sąd Najwyższy jako instancja kasacyjna nie dokonuje powtórnej oceny, o której mowa w powołanym przepisie art. 233 § 1 k.p.c., lecz sprawdza, czy nie zostały przekroczone granice uprawnień osądu sędziowskiego w tym przepisie określone. W orzecznictwie sądowym wskazane zostały kryteria i sposób realizacji tych uprawnień (por. w szczególności uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1996 r., III CKN 8/96 – III CKN 1997, nr 3, poz. 30 i orz. z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99 – OSNC 2000, nr 7-8, poz. 139 i z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/2000 – OSNC 2000, nr 10, poz. 189). Odmienna interpretacja dowodów wskazana w kasacji lub też, inne, korzystne dla skarżącego wnioski z tych dowodów wyprowadzone, nie mogą przesądzać o wadliwości ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia.

Jak to już wskazano, Sąd orzekający przytoczył dostateczne uzasadnienie do przyjęcia za prawdziwe twierdzeń strony powodowej zawartych w pozwie, których strona pozwana nie zaprzeczyła (art. 230 k.p.c.). Skarżący nie wykazał, aby

zachodziły okoliczności wykluczające fakt wysłania faktur pocztą. Prawdliwość ustaleń co do tego faktu i wniosków z niego wynikających nie została podważona. Sąd orzekający nie miał obowiązku zbierania dalszych dowodów z urzędu, skoro zebrany w sprawie materiał okazał się dostateczny do jej rozstrzygnięcia. Jest to utrwalona linia orzecznictwa (por. m.in. orz. Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1980 r., I CR 75/80 – OSNCP 1981, nr 2-, poz. 36). Ostatnie zmiany k.p.c., poczynając od ustawy z dnia 1 marca 1996 r. (Dz.U. Nr 13, poz. 189) potwierdzają kierunek zmierzający do zwiększenia kontrydiktoryjności postępowania sądowego i odpowiedzialności stron procesowych za wynik procesu cywilnego (por. art. 3 k.p.c.).

Dla oceny przez Sąd Najwyższy, rozpoznający kasację, trafności zarzutu naruszenia – powołanych w kasacji przepisów – prawa materialnego miarodajny jest niepodważony stan faktyczny sprawy, będący podstawą zaskarżonego wyroku. Skoro kasacja zarzut naruszenia prawa materialnego opiera na przepisach nieadekwatnych do tych ustaleń, to podstawa kasacji przewidziana w art. 393¹ pkt 1 k.p.c. nie może być uznana za usprawiedliwioną (art. 393¹² k.p.c.). Dlatego kasacja podlega oddaleniu. O kosztach procesu za instancję kasacyjną orzeczono na podstawie art. 393¹⁹, 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 i 102 k.p.c. biorąc za podstawę okoliczności ustalone przez Sąd Apelacyjny w postępowaniu międzyinstancyjnym pozwalające na zastosowanie ostatnio wymienionego przepisu w stosunku do pozwanego.

Z powyższych przyczyn i na podstawie przytoczonych przepisów orzeczono jak w sentencji wyroku.